

EUROPSKI PATENT S JEDINSTVENIM UČINKOM

Pregledni znanstveni rad

UDK:347.77(4)EU

339.923:061.1(4)EU

Primljeno: 25. travnja 2025.

Josip Vučković*

Stupanjem na snagu Sporazuma o Jedinstvenom sudu za patente dana 1. lipnja 2023. godine uspostavljen je zajednički sud za rješavanje sporova koji se odnose na europske patente s jedin-stvenim učinkom te je napokon, nakon 12 godina hibernacije i ukupno 14 godina od službenog iniciranja, počela primjena sustava pojačane suradnje na području jedinstvene patentne zaštite – europskog patenta s jedinstvenim učinkom ili „unitarnog patenta“. Iako mu naziv sugerira bi trebalo biti riječ o unitarnom pravu, koje je, poput žiga Europske unije ili dizajna Europske unije, moguće registrirati s jedinstvenim učinkom za cijelo područje Europske unije, kod „uni-tarnog patenta“ to nije slučaj. Ponajprije, u mehanizmu pojačane suradnje uopće ne sudjeluju Španjolska, Poljska i Hrvatska, a uslijed zastoja u ratifikaciji Sporazuma sustav je u primjeni u samo 18 od 27 država članica Europske unije. U ovom članku daje se prikaz pravnog uređenja jedinstvene patentne zaštite u Europskoj uniji, uz poseban osvrt na najvažnije prednosti i nedost-atke toga sustava, kako s troškovne strane tako i u pogledu rizika koji su (za podnositelje pa-tentne prijave) povezani s podvrgavanjem univerzalnoj jurisdikciji Jedinstvenog suda za paten-te. Zaključno se sumiraju pokazatelji koji bi praktičarima mogli biti od pomoći u procjeni ispla-tivost stjecanja unitarnog patenta, a ujedno poslužiti i kao podloga za neko buduće, opsežnije istraživanje.

Ključne riječi: europski patent, jedinstvena patentna zaštita, pojačana suradnja, patentno pravo, industrijsko vlasništvo

1. UVOD

Patent se općenito definira kao isključivo subjektivno pravo koje ovlašćuje i štiti svojeg nositelja u pogledu gospodarskog iskorištavanja njegova izuma.¹ Objekt toga prava jesu izumi (kao intelektualne tvorevine, odnosno nematerijalna dobra) u svim područjima tehnike, uključujući i poljoprivredu, odnosno svaki izum iz bilo kojeg područja tehnike koji je nov, ima inventivnu razinu i koji se može industrijski primijeniti,² a stječe se

* Dr. sc. Josip Vučković, Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, CroRIS ID: 37743, MBZ: 396074, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0373-5443>

¹ Matanovac Vučković, Romana, „Pravo industrijskog vlasništva“, u: Josipović, Tatjana (ur.), *Privatno pravo Europske unije – posebni dio*, Narodne novine, Zagreb, 2022, str. 875. Tako i u. čl. 2. (sada nevažećeg) Zakona o patentu (NN, br. 173/03, 87/05, 54/05, 76/07, 30/09, 128/10, 49/11, 76/13, 46/18, 16/20) te na mrežnim stranicama WIPO (www.wipo.int). Usp. Verona, Albert, *Pravo industrijskog vlasništva*. Informator, Zagreb, 1978, str. 70. Definicija iz čl. 6. Zakona o patentu (NN, br. 16/20; dalje: ZP/20) umjesto na obilježja patenta kao subjektivnog prava naglasak stavlja na kvalitativna obilježja izuma.

² Ali ne i npr. otkrića, znanstvene teorije i matematičke metode. Kad je riječ o europskom patentu, određenje patentabilnog izuma dano je u čl. 52. st. 1. Konvencije o priznavanju europskih patenata od 5. listopada

isključivo registracijom i traje najviše 20 godina računajući od dana podnošenja prijave za registraciju. U pravnoj doktrini obično se naglašava i to da je patent „najjače, najsloženije i najskuplje“ među pravima intelektualnog vlasništva.³ Najjačim se smatra zato što svojem nositelju daje pravo na gospodarsko iskorištavanje izuma, koje djeluje apsolutno (*erga omnes*) na području na kojem je patent priznat⁴ te ga ovlašćuje da svakog drugog od toga isključi, odnosno zabrani mu takvo iskorištavanje, ako to nije protivno tuđim pravima i zakonskim ograničenjima.⁵ Kao najsloženije se opisuje zato što je postupak registracije patenta razmjerno složen i dugotrajan (traje u prosjeku od četiri do pet godina), a podrazumijeva ispitivanje stanja tehnike u odnosu na prijavljeni izum u cijelom svijetu.⁶ Najskupljim se pak smatra zato što je zaštita nekog pojedinačnog patenta, gledajući od početka postupka stjecanja do prestanka zaštite, dakle uključujući i održavanje u vrijednosti patenta u većem broju država, povezana s troškovima koji redovito premašuju iznose od nekoliko desetaka tisuća eura.⁷

Iako primarno pravo Europske unije sadrži osnovu za uspostavu unitarnih prava industrijskog vlasništva, koja je već iskorištena za pravno uređenje žiga Europske unije, dizajna Europske unije i drugih prava industrijskog vlasništva s jedinstvenim učinkom,⁸ a u kontekstu uspostave i funkcioniranja unutarnjeg tržišta,⁹ do sličnog razvoja na području patentnog prava još uvijek nije došlo. Razlozi su, kako to obično biva, pravno-političke prirode. U osnovi, patentno je pravo izrazito teritorijalno, a u svojem klasičnom obliku i nacionalno, u smislu da svaka država na svojem području dodjeljuje monopol na gospodarsko iskorištavanje određenog izuma, čime štiti privatnu investiciju, ali i vlastite

1973. (u daljnjim bilješkama: EPK), s tim da je primjerični popis predmeta ili aktivnosti koji se ne smatraju izumima sadržan u st. 2. istog članka, dok su iznimke od patentabilnosti načelno određene u čl. 53. EPK.

³ Matanovac Vučković, „Pravo industrijskog vlasništva“, *op. cit.*, str. 862. O teorijskim osnovama suvremenog patentnog prava opširnije u Verona, *op. cit.*, str. 67–68.

⁴ To podrazumijeva i pravo da njime raspolaže: da se prenese, ustupi (licencira) ili založi (čl. 107. do 110. ZP/20).

⁵ Zakonska (i konvencijska) ograničenja mogu biti opća i posebna (vidi čl. 98. do 102. ZP/20). Naša je doktrina više-manje suglasna s tim da iz sadržaja patenta kao subjektivnog prava izviru i pozitivna ovlaštenja (nositelja ovlašćuju na određena činjenja) i negativna ovlaštenja (nositelja ovlašćuju da trećima zabrani određena činjenja), koja se međusobno nadopunjuju, a popraćena su zahtjevom kojim bi se neposredno mogla ostvariti prema trećima. Vidi Matanovac Vučković, „Hrvatska i Makedonija u europskom patentnom sustavu“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 61(2), 2011, str. 689–690, te Verona, *op. cit.*, str. 94.

⁶ Matanovac Vučković, „Pravo industrijskog vlasništva“, *op. cit.*, str. 862.

⁷ Vidi www.epo.org (mrežni izvor, pristup: 15. 2. 2025.).

⁸ Uredba (EU) 2017/1001 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. 6. 2017. o žigu Europske unije, SL L 154, i Uredba Vijeća (EZ) br. 6/2002 od 12. 12. 2001. o dizajnu Zajednice, SL L 3, s tim da je Uredbom (EU) 2024/2822 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. 10. 2024. o izmjeni Uredbe Vijeća (EZ) br. 6/2002 o dizajnu Zajednice i stavljanju izvan snage Uredbe Komisije (EZ) br. 2246/2002, SL L, 2024/2822, koja je stupila na snagu 8. 12. 2024. (glavnina odredbi primjenjuje se od 1. 5. 2025.), dotadašnji pojam „dizajn Zajednice“ zamijenjen pojmom „dizajn Europske unije“.

⁹ Visscher, Fernand de, „Constitutional aspects of the UPP and the UPC – question marks remain“, u: Matthews, Duncan i Torremans, Paul (ur.), *European Patent Law: The Unified Patent Court and the European Patent Convention*, De Gruyter, Berlin/Boston, 2023, str. 208. O unitarnim pravima industrijskog vlasništva više u Matanovac Vučković, „Pravo industrijskog vlasništva“, *op. cit.*, str. 876–903.

(nacionalne) interese u tehnološkom nadmetanju s drugim državama.¹⁰ Takav inherentno monopolni karakter (s obzirom na isključiva prava na patentiranom izumu) i teritorijalni karakter patentnog prava već je po prirodi stvari u određenoj napetosti s pravilima unutarnjeg tržišta Europske unije.¹¹ U tom kontekstu do ozbiljnih prijepora ne dolazi samo u vezi s pitanjima od načelnog značaja, kao što je zadiranje u ustavni identitet i nacionalnu pravnu tradiciju, nego i u vezi s onima od sasvim praktičnog značaja, poput sjedišta i sastava nadnacionalnih patentnih tijela, nadležnosti u prekograničnim patentnim sporovima (o čemu više *infra*) te jezika na kojem se podnose jedinstvene prijave i vode postupci registracije, a zatim i prijevoda patentnog spisa na jezik svake države za čije se područje želi steći patentna zaštita.¹²

U tekstu koji slijedi, s obzirom na ograničeni opseg ovog članka, samo je naznačen splet pravno-političkih čimbenika koji su isprva kočili harmonizaciju europskog patentnog prava, a zatim i uspješno onemogućili svaku ozbiljniju inicijativu usmjerenu na uspostavu unitarnog patenta na području Europe od II. svjetskog rata naovamo.¹³ Takvi izazovi, *infra* će se pokazati, nisu zaobišli ni ovdje razmatrani sustav jedinstvene patentne zaštite.

2. PRAVNI OKVIR I „POROĐAJNE MUKE“ JEDINSTVENE PATENTNE ZAŠTITE

Stupanjem na snagu Sporazuma o Jedinstvenom sudu za patente 1. lipnja 2023. godine¹⁴ uspostavljen je Jedinstveni sud za patente kao zajednički (specijalizirani) sud za rješavanje sporova koji se odnose na europske patente s jedinstvenim učinkom¹⁵ te je napokon počela primjena sustava pojačane suradnje u području jedinstvene patentne zaštite – europskog patenta s jedinstvenim učinkom ili „unitarnog patenta“.¹⁶ Uži pravni okvir toga sustava, uz navedeni Sporazum, čine Uredba (EU) br. 1257/ 2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. prosinca 2012. godine o primjeni pojačane suradnje u području stvaranja jedinstvene patentne zaštite (u daljnjem tekstu: Uredba (EU) br. 1257/2012) i

¹⁰ Primarna je funkcija patentnog sustava, kako se u doktrini naglašava, unaprijeđenje inovacija i poticanje razvoja novih tehnologija, a njegovo pravno uređenje izrazito odražava gospodarske interese, kako privatne tako i javne. Vidi Matanovac Vučković, „Pravo industrijskog vlasništva“, *op. cit.*, str. 863.

¹¹ Vidi Plomer, Aurora, „A Unitary Patent for a (dis)united Europe: The long shadow of history“, *IIC International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 46(5), 2015, str. 521–522. Usp. Mišljenje nezavisnog odvjetnika Bota u spojenim predmetima C-274/11 i C-295/11, ECLI: EU:C:2012:782, toč. 60.

¹² Matanovac Vučković, „Pravo industrijskog vlasništva“, *op. cit.*, str. 865.

¹³ Opširnije u Plomer, *op. cit.*, str. 510–524, vidi i Dehousse, Franklin, „The Unified Court on Patents: The New Oxymoron of European Law“, *Egmont papers*, 60, 2013, str. 5–6, Wszolek, Anna, „Still unifying? The future of the Unified Patent Court“, *IIC International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 52(9), 2021, str. 1145–1147.

¹⁴ Sporazum o Jedinstvenom sudu za patente, SL L 175, od 20. 6. 2013. Tada je, naime, nastupio prvi dan četvrtog mjeseca od polaganja njemačke isprave o njegovoj ratifikaciji Vijeću EU-a, čime su, sukladno čl. 89. Sporazuma, ispunjene pretpostavke za njegovo stupanje snagu.

¹⁵ Prema odredbama Glave II Sporazuma (čl. 6.–7. i 9.–10.) Jedinstveni sud za patente sastoji se od Prvostupanjskog suda, koji ima Središnji ured sa sjedištem u Parizu i odjele Središnjeg ureda u Münchenu i Milanu, te Žalbenog suda i Registra sa sjedištem u Luxembourg. Sastav vijeća Prvostupanjskog suda propisan je odredbama čl. 8., a vijeća Žalbenog suda odredbama čl. 8. st. 1. Sporazuma.

¹⁶ Primjena je osjetno kasnila s obzirom na to da je alternativno za početak primjene bio određen 1. siječnja 2014.

Uredba Vijeća (EU) br. 1260/2012 od 17. prosinca 2012. godine o provedbi pojačane suradnje u području stvaranja jedinstvene patentne zaštite u pogledu primjenjivih aranžmana prevođenja (u daljnjem tekstu: Uredba (EU) br. 1260/2012),¹⁷ čija je primjena počela istoga dana.¹⁸

Sama primjena mehanizama pojačane suradnje, sukladno čl. 20. Ugovora o Europskoj uniji (u daljnjem tekstu: UEU) i odredbama čl. 326 do 324. Ugovora o funkcioniranju europske unije (u daljnjem tekstu: UFEU),¹⁹ podrazumijeva a) da je riječ o području neisključivih nadležnosti Europske unije te b) da ne postoji konsenzus na razini Europske unije oko konkretnog predmeta pojačane suradnje.²⁰ Sporazum o Jedinstvenom sudu za patente, koji je u tom okviru sklopljen, po pravnoj je prirodi međunarodni ugovor,²¹ a Uredba (EU) br. 1257/2012, iako je donesena u redovitom postupku kao akt sekundarnog zakonodavstva Europske unije, predstavlja posebni sporazum o jedinstvenim patentima u smislu čl. 142. Konvencije o priznavanju europskih patenata od 5. listopada 1973. godine, revidirane 17. prosinca 1991. i 29. studenoga 2000. godine (u daljnjem tekstu: EPK),²² regionalni patentni ugovor u smislu čl. 45. st. 1. Ugovora o suradnji na području patenata (PCT) od 19. lipnja 1970. godine, posljednji put izmijenjenog 3. veljače 2001. godine, te posebni sporazum u smislu čl. 19. Pariške konvencije za zaštitu industrijskog vlasništva od 20. ožujka 1883. godine, posljednji put izmijenjene 28. rujna 1979. godine.²³ Uredba (EU) br. 1260/2012 supstancijalno se pak temelji na jezičnom režimu Europskog patentnog ureda kao izvršnog tijela Europske patentne organizacije prema EPK i u tom se smislu poziva na čl. 14. i 143. EPK.²⁴

Razlozi su takva pristupa višestruki. Ponajprije, uspostava zajedničkog specijaliziranog suda za sporove koji se odnose na europske patente s jedinstvenim učinkom, što je možda

¹⁷ SL L 361, 31. 12. 2012.

¹⁸ Prema čl. 18. Uredbe (EU) br. 1257/2012 za početak njezine primjene određen je 1. siječnja 2014. ili dan stupanja na snagu Sporazuma o Jedinstvenom sudu za patente, ovisno o tome što nastupi kasnije.

¹⁹ Pročišćene verzije UEU-a i UFEU-a, SL C 202, od 7. 6. 2016. U osnovi, države članice koje žele uspostaviti pojačanu suradnju u nekom od područja neisključivih nadležnosti EU-a mogu koristiti institucije EU-a i izvršavati te nadležnosti uz ograničenja u skladu s čl. od 326. do 334. UFEU-a. Odluku o ovlaštenju za pojačanu suradnju Vijeće EU-a donosi kao *ultima ratio* ako utvrdi da ciljeve takve suradnje EU kao cjelina ne može ostvariti u razumnom roku i ako u njoj sudjeluje najmanje devet država članica. U glasovanju sudjeluju samo članovi Vijeća EU-a iz država sudionica pojačane suradnje, a pravni akti usvojeni u tom okviru obvezuju samo države sudionice te se ne smatraju dijelom pravne stečevine koju moraju prihvatiti države kandidatkinje za pristupanje EU-a.

²⁰ O povijesnom razvoju te pravnoj i političkoj osnovi pojačane suradnje opširnije u Lamping, Matthias, „Enhanced Cooperation – A proper approach to Market Integration in the field of Unitary Patent Protection?“, *IIC International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 42(8), 2011, str. 884–906.

²¹ O međunarodnopravnoj naravi sustava jedinstvene patentne zaštite više u Visscher, *op. cit.*, str. 205–207 i 211.

²² Vidi čl. 1. i recital 6 Uredbe (EU) br. 1257/2012. Prema čl. 142. st. 1. EPK skupina država ugovornica koja je posebnim sporazumom odredila da europski patent priznat za te države ima jedinstveni učinak na njihovim područjima može odrediti da europski patent može biti priznat samo zajednički za sve te države.

²³ Vidi recital 6 Uredbe (EU) br. 1257/2012.

²⁴ Vidi čl. 2. i 3., čl. 5. st. 1. te recitale 7 i 15 Uredbe (EU) br. 1260/2012. U čl. 14. EPK uređuju se jezici europske patentne prijave i jezik postupka pred EPU-om, a prema čl. 143. EPK skupina država ugovornica može EPU-u povjeriti dodatne zadaće.

i najvažnija komponenta cijelog sustava, naišla je na ozbiljne pravno-političke prepreke na oba pola eurointegracijskog spektra. S jedne strane, u Mišljenju Suda Europske unije (u daljnjem tekstu: Sud EU-a) od 8. ožujka 2011. godine o usklađenosti nacrtu Sporazuma s primarnim pravom Europske unije utvrđeno je u bitnome da primarno pravo ne pruža osnovu za uspostavu specijaliziranog patentnog suda čija bi jurisdikcija, kako je to prvotno zamišljeno, nadomjestila ili isključila nadležnost nacionalnih sudova u neposrednoj primjeni prava Europske unije u patentnim sporovima ili pak Suda EU-a u dijelu koji se odnosi na prethodni postupak prema čl. 267. UFEU-a.²⁵ S druge strane, dio država članica odbio se *a limine* pridružiti Sporazumu (Španjolska i Poljska, inicijalno i Italija), neke su ga ratificirale, pa opozvale (Velika Britanija uslijed *Brexita*), dok su drugdje akti o ratifikaciji Sporazuma poništavani pred ustavnim sudovima (SR Njemačka i Mađarska).²⁶ U gotovo svim tim državama vodila se i žustra doktrinarna rasprava u okviru koje je Sporazum oštro kritiziran po „širokoj lepezi“ pitanja, od ustavnopravnih – s obzirom na zadiranje u „ustavni identitet“, nepodjeljivu i neprenosivu nadležnost, narušavanje temeljnih prava i sloboda – do procesno-tehničkih, osobito s obzirom na troškove prijevoda procesne građe na neki od tri službena jezika postupka.²⁷ Rezultat svega toga jest sustav pojačane suradnje, koji se supstancijalno ne temelji na europskom pravu u užem smislu, nego na međunarodnim ugovorima, i koji u konačnici zajedničko patentno sudovanje ostavlja izvan prava Europske unije, a time i izvan jurisdikcije Suda EU-a.²⁸

3. UNITARNI PATENT BEZ JEDINSTVENOG UČINKA

Suština sustava jedinstvene patentne zaštite koji je u primjeni od 1. lipnja 2023. godine u tome je da se europski patent, koji je u priznat s istim nizom zahtjeva (u postupku i prema pravilima EPK) te na poseban zahtjev nositelja toga patenta upisan u Registar jedinstvene patentne zaštite, smatra „unitarnim patentom“, koji ima jedinstvena svojstva, pruža jedinstvenu zaštitu te ima jedinstveni učinak, tako da se može ograničiti, prenijeti, opozvati ili isteći samo u svim državama sudionicama pojačane suradnje.²⁹ Takav patent može biti licenciran na cijelom ili dijelu državnih područja država sudionica,³⁰ a svojem nositelju dodjeljuje pravo sprečavanja bilo koje treće strane da počinii djelo protiv kojeg

²⁵ Mišljenje 1/09 Suda (puni sastav) od 8. ožujka 2011., ECLI:EU:C:2011:123, za komentar vidi Dehousse, *op. cit.*, str. 7–9, vidi i Plomer, *op. cit.*, str. 524–525.

²⁶ Vidi presudu Saveznog ustavnog suda SR Njemačke kojom je (povodom ustavne žalbe) akt o ratifikaciji Sporazuma oglašen ništetnim jer nije bio potvrđen kvalificiranom parlamentarnom većinom, *BVerfGE* 153, 74–182, ECLI:DE: BVerfG:2020:rs20200213.2bvr073917. Vidi i Odluku 9/2018 (VII. 9.) AB Ustavnog suda Mađarske.

²⁷ Opširnije u Wszolek, *op. cit.*, str. 1150–1152.

²⁸ U tom smislu vidi osobito Presudu Suda (Veliko vijeće) od 16. travnja 2013. u spojenim predmetima C-274/11 i C-295/11, Kraljevina Španjolska i Republika Italija protiv Vijeće Europske unije, ECLI:EU:C:2013:240. Vidi i Plomer, *op. cit.*, str. 525–529, Visscher, *op. cit.*, str. 213, Wszolek, *op. cit.*, str. 1147.

²⁹ Vidi čl. 3. Uredbe (EU) br. 1257/2012.

³⁰ Takva licencija smatra se ugovornom licencijom, vidi čl. 3. st. 2. i čl. 8. Uredbe (EU) br. 1257/2012.

unitarni patent pruža zaštitu diljem državnih područja država sudionica, podložno važećim ograničenjima.³¹

Već iz gore navedenog vidljivo je da sustavom jedinstvene zaštite nije uspostavljena neka posebna procedura prijave ni ispitivanja patenta. Stjecanje unitarnog patenta moguće je jedino na valjanom europskom patentu, priznatom od Europskog patentnog ureda (u daljnjem tekstu: EPU) u postupku europske prijave prema konvencijskim pravilima.³² To u prvom redu znači da se patentna prijava mora podnijeti i obraditi prema čl. 90. do 98. EPK, što podrazumijeva formalno ispitivanje urednosti prijave pri EPU-u, poček od najmanje 18 mjeseci, tehničku pripremu i objavu prijave u Europskom patentnom glasniku (uz upis u Europski patentni registar), provedbu potpunog ispitivanja patentabilnosti prijavljenog izuma (objektivna novost, inventivni iskorak i industrijska primjenjivost u odnosu na stanje tehnike u cijelom svijetu), uz obvezni prijevod patentnih zahtjeva na dva službena jezika EPU-a koji nisu jezik postupka, te u konačnici donošenje i objavu (pozitivne) odluke o priznanju.³³

Tek po uspješnom okončanju toga postupka, koji rezultira stjecanjem isključivih prava iz „konvencionalnog“ europskog patenta, njegov nositelj može podnijeti zahtjev za jedinstveni učinak prema sustavu pojačane suradnje. Zahtjev se podnosi EPU-u na jeziku prethodno provedenog postupka, a u roku od mjesec dana od dana objave podataka o priznanju odnosnog patenta u Europskom patentnom glasniku.³⁴ Podnositelj zahtjeva mora biti nositelj patenta upisan u Europskom registru patenata na datum podnošenja zahtjeva za jedinstveni učinak ili najkasnije na datum registracije jedinstvenog učinka. Postupak završava upisom u Registar jedinstvene patentne zaštite pri EPU-u,³⁵ s tim da registrirani patent ne proizvodi jedinstveni učinak od dana registracije, nego retroaktivno, u skladu s općim načelima patentnog prava iz čl. 64. st. 1. EPK, od dana objave podataka o priznavanju u Europskom patentnom glasniku.

U pogledu sadržaja prava koja za nositelja proizlaze iz unitarnog patenta, odnosno postupanja s unitarnim patentom kao predmetom vlasništva, čl. 7. Uredbe (EU) 1257/2012 upućuje da se s njim „u cijelosti i u svim državama sudionicama pojačane suradnje“ postupa kao s nacionalnim patentom države sudionice u kojoj, prema Europskom registru patenata, podnositelj prijave ima prebivalište ili glavno sjedište na

³¹ Prema čl. 5. Uredbe (EU) br. 1257/ 2012 opseg tog prava i njegova ograničenja jedinstvena su u svim državama sudionicama. Djela protiv kojih unitarni patent pruža zaštitu i važeća ograničenja jesu ona određena pravom koje se primjenjuje na te patente u svakoj državi sudionici čije se nacionalno pravo primjenjuje na taj patent kao predmet vlasništva u skladu s čl. 7. Uredbe. Opća ograničenja pobliže su stipulirana u čl. 27. Sporazuma o Jedinstvenom sudu za patente. Opširnije u Nordberg, Ana „Exceptions and limitations (27 UPCA)“, u: Matthews i Torremans (ur.), *European Patent Law, op. cit.*, str. 111–127.

³² Štoviše, prema čl. 3. st. 3. Uredbe (EU) br. 1257/ 2012 smatra se da jedinstveni učinak nije ni nastao ako je osnovni europski patent bio opozvan ili ograničen

³³ O samom postupku opširnije u Matanovac Vučković, „Pravo industrijskog vlasništva“, *op. cit.*, str. 873–874.

³⁴ Vidi recital 18 i čl. 9. st. 1. toč. g) Uredbe (EU) br. 1257/2012. O postupku registracije više na www.epo.org.

³⁵ U tom se Registru, prema čl. 2. Uredbe (EU) br. 1257/2012, upisuju svi jedinstveni učinci te sva ograničenja, licencije, prijenosi, opozivi ili isteci unitarnih patenata. Tu opet nije riječ o zasebnom registru nego o dijelu (podregistru) Registra europskih patenata koji se vodi pri EPU-u na temelju čl. 127. EPK.

dan podnošenja prijave europskog patenta ili, podredno, u kojoj ima barem sjedište. Ako podnositelj (ili nijedan od više njih) nema prebivalište, glavno sjedište ni mjesto poslovanja u nekoj državi sudionici, mjerodavno je pravo one „države u kojoj Europska patentna organizacija ima sjedište u skladu s čl. 6. st. 1. EPK-a“.³⁶ To je, dakako, njemačko pravo s obzirom na to da je sjedište Europske patentne organizacije (u daljnjem tekstu: EPO) u Münchenu.

Kao što je već istaknuto, gore izloženi učinci unitarnog patenta ne protežu se na cijelo područje Europske unije.³⁷ Ponajprije, teritorijalno su ograničeni time što u mehanizmu pojačane suradnje (iz različitih razloga) ne sudjeluju Španjolska, Poljska i Hrvatska. Drugi ograničavajući čimbenik jest to što, prema čl. 18. st. 2. Uredbe (EU) br. 1257/2012, europski patent upisan u Registru jedinstvene patentne zaštite ima jedinstveni učinak samo u onim državama sudionicama pojačane suradnje u kojima i Jedinstveni sud za patente ima isključivu nadležnost u pogledu takvih patenata na dan njegove registracije, odnosno samo u onim državama sudionicama koje su već ratificirale i Sporazum o Jedinstvenom sudu za patente. Slijedom toga, sustav jedinstvene patentne zaštite u ovom je trenutku u primjeni u samo 18 od 27 država članica Europske unije.³⁸ Prijavitelji iz ostalih država članica mogu podnijeti zahtjev za jedinstveni učinak na europskom patentu registriranom za područje barem jedne od tih 18 država, no „jedinstveni učinak“ takva patenta ostaje unutar područja odnosnih država.

4. PREDNOSTI I NEDOSTACI JEDINSTVENE PATENTNE ZAŠTITE

4.1. Troškovi

Najznačajnija (i najopipljivija) prednost unitarnog patenta naspram europskog patenta stečenog u postupku konvencionalne prijave (konvencionalni patent), barem prema najrecentnijim dostupnim projekcijama EPO-a, trebali bi biti niži troškovi održavanja i vrijednost tog patenta kroz cijelo razdoblje zaštite. Uspješna konvencionalna prijava, naime, u osnovi rezultira nacionalnim patentima u državama naznačenima u prijavi, što u konačnici znači da nositelj toga patenta postaje obveznik plaćanja pristojbi pred nacionalnim patentnim uredima tih država, koje se za nositelja, dakako, kumuliraju, a u praksi se mogu razlikovati u iznosu i u roku dospijeca. S druge strane, za samo stjecanje unitarnog patenta, odnosno za podnošenje zahtjeva za jedinstveni učinak kako je *supra* izloženo, ne plaća se pristojba, a nositelj takva patenta postaje obveznik jedinstvene

³⁶ Matanovac Vučković, „Pravo industrijskog vlasništva“, *op. cit.*, str. 871. Za opširniji komentar i kritiku tih kolizijskih pravila vidi Jaeger, Thomas i Lukan, Johannes, „A system fit for innovation? Part I“, u: Matthews i Torremans (ur.), *European Patent Law, op. cit.*, str. 368–371.

³⁷ Vidi i Mimler, Marc, „The co-existence between EPC and patents with unitary effect“, u: Matthews i Torremans (ur.), *European Patent Law, op. cit.*, str. 453–456.

³⁸ Od država sudionica pojačane suradnje Sporazum su do sada ratificirale Austrija, Belgija, Bugarska, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Njemačka, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Malta, Nizozemska, Portugal, Rumunjska, Slovenija i Švedska. Posljednja je to učinila Rumunjska 1. rujna 2024.

godišnje pristojbe koju plaća izravno EPU-u,³⁹ u jednoj valuti (euro) i prema jedinstvenim pravilima u pogledu rokova dospijeca i dopuštenih sredstava plaćanja.⁴⁰ Prema najrecentnijim projekcijama EPO-a,⁴¹ izračunatim s obzirom na iznose nacionalnih pristojbi na dan 1. kolovoza 2023., ukupni troškovi održavanja unitarnog patenta za cijelo razdoblje zaštite (20 godina) iznosili bi 35 555 eura, što je ipak osjetno manje od 122 608 eura, koliko bi ti troškovi za isto razdoblje iznosili kada bi se pristojbe plaćale pojedinačno u svih 18 država sudionica pojačane suradnje. Međutim, u vezi s tim projekcijama postoji problem koji nije u njihovoj nepreciznosti ili netočnosti (jer su u velikoj mjeri precizne i točne), nego u tome što lako mogu navesti na pogrešne zaključke.

Unitarni se patent, naime, uistinu pokazuje isplativijim naspram konvencionalnog kako na usporednoj osnovi raste broj država u kojima se potonji održava. U praksi se pak prijavitelji europskih patenata rijetko odlučuju za zaštitu u tako velikom broju država, nego se (ovisno o poslovnoj politici i veličini ciljanog tržišta) najčešće ograničavaju na četiri države ili čak na manje njih, među kojima, uz SR Njemačku i Francusku, nerijetko bude i Velika Britanija.⁴² Ako se, dakle, u usporedbi uzme u obzir prosječan broj država u kojima se europski patenti najčešće potvrđuju, unitarni patent pokazuje se tek neznatno povoljnijim od konvencionalnog patenta potvrđenog i održavanog u četiri države članice pojačane suradnje (i to SR Njemačkoj, Francuskoj, Italiji i Nizozemskoj, prema podacima EPO-a),⁴³ a u slučaju kombinacije s konvencionalnim patentom potvrđenim i održanim u Velikoj Britaniji i/ili Švicarskoj, pristojbeni se troškovi izjednačuju ili čak postaju nešto veći.⁴⁴

4.2. Univerzalna jurisdikcija Jedinstvenog suda za patente

Druga komparativna prednost unitarnog patenta trebala bi, nasuprot tradicionalno fragmentiranoj sudskoj zaštiti konvencionalnih europskih patenata, biti univerzalna jurisdikcija Jedinstvenog suda za patente.⁴⁵ Naime, neovlašteno korištenje izuma zaštićenog konvencionalnim patentom često dovodi do povrede nositeljeva prava u više država u kojima je taj patent priznat. Takva se povreda s obzirom na čl. 64. st. 3. EPK i čl.

³⁹ Pravila o jedinstvenim pristojbama propisana su u čl. Uredbe (EU) br. 1257/2012.

⁴⁰ O sredstvima plaćanja patentnih pristojbi više na www.epo.org (pristup: 15. 2. 2025.).

⁴¹ *Ibid.*

⁴² To je povezano s veličinom britanskog tržišta, a kako Velika Britanija više nije članica EU-a, više ne sudjeluje ni u pojačanoj suradnji. Vidi Jaeger i Lukan, *op. cit.*, str. 361. Opširnije se Prock, Thomas, „Cost Comparison: Unitary Patent & “Classic” European Patents“, *Marks&Clerk*, 1. 3. 2022., dostupno na www.marks-clerk.com (pristup: 16. 2. 2025.).

⁴³ Vidi na www.epo.org.

⁴⁴ *Ibid.* Ako se uspoređuju troškovi održavanja unitarnog patenta u kombinaciji s konvencionalnim patentom u Velikoj Britaniji i Švicarskoj te s troškovima konvencionalnog patenta potvrđenog i održavanog u četiri spomenute države članice pojačane suradnje, unitarni patent pokazuje se neznatno povoljnijim u prvih 15 godina zaštite, dok tek na puno razdoblje od 20 godina zaštite postaje nešto skuplji (65 849 naspram 63 247 eura). Projicirani podaci mogu se smatrati relevantnima jer je riječ o najčešće označenim državama ugovornicama koje ne sudjeluju u sustavu unitarnog patenta.

⁴⁵ Vidi i Cremers, Katrin *et al.*, „Patent Litigation in Europe“, *European Journal of Law and Economics*, 44(1), 2017, str. 2–4.

8. st. 1. Uredbe (EZ) br. 864/2007 o pravu koje se primjenjuje na izvanugovorne obveze (Uredba Rim II)⁴⁶ smatra skupom povreda nacionalnih patenata, pri čemu se povreda svakog ocjenjuje zasebno u smislu nacionalnog prava koje se na njega primjenjuje. Budući da EPK ne uređuje jurisdikcijska pitanja, sudska nadležnost u prekograničnim sporovima u vezi s europskim patentom određuje se prema pravilima međunarodnog privatnog prava koje primjenjuju sudovi država ugovornica, odnosno, ako tuženik ima domicil u državi članici Europske unije, prema Uredbi (EU) br. 1215 o sudskoj nadležnosti te priznanju i ovrsi odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (Uredba Bruxelles I bis).⁴⁷ Nacionalna se pak praksa, usprkos visokom stupnju harmonizacije materijalnog patentnog prava, razlikuje u tolikoj mjeri da parnice između istih stranaka s istim tužbenim zahtjevom (i tužbenom osnovom) narijetko imaju različit ishod pred sudovima različitih država.⁴⁸ Nasuprot tome, parnice u vezi s unitarnim patentima u isključivoj su nadležnosti Jedinstvenog suda za patente, od kojeg se očekuje osobit stupanj specijalizacije i čije odluke, što je još važnije, imaju jedinstveni učinak na području svih država sudionica pojačane suradnje.⁴⁹

Štoviše, prema općim odredbama Sporazuma o Jedinstvenom sudu za patente, jurisdikcija toga sudišta proteže se na sve europske patente (s jedinstvenim učinkom i bez njega) prijavljene u državama sudionicama pojačane suradnje. Slijedom toga, nepovoljan ishod u slučaju tužbe za poništenje nekog europskog patenta pred Jedinstvenim patentnim sudom neminovno rezultira poništenjem u svim državama pojačane suradnje u kojima je taj patent registriran.⁵⁰ To već osjetno „podiže uloge“ u takvim parnicama i otvara pitanje je li nositeljima europskog patenta prijavljenog u nekoj od država pojačane suradnje, a osobito farmaceutskim kompanijama, koje su po prirodi svoga poslovanja najviše usmjerene na paneuropsku patentnu zaštitu, uopće u interesu izložiti njihovo teško (i skupo) stečeno intelektualno vlasništvo univerzalnoj jurisdikciji Jedinstvenog suda za patente.⁵¹ Kao kompromisno rješenje u čl. 83. Sporazuma ostavljeno je sedmogodišnje prijelazno razdoblje (koje je počelo stupanjem Sporazuma na snagu), produljivo za dodatnih sedam godina, u kojem je dalje moguće podnijeti tužbu za povredu ili poništenje

⁴⁶ Uredba (EZ) br. 864/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. 7. 2007. o pravu koje se primjenjuje na izvanugovorne obveze (Rim II), SL 2007, L 199.

⁴⁷ Uredba (EU) br. 1215 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. 12. 2012. o sudskoj nadležnosti te priznanju i ovrsi odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, SL EU 2012, L 351. O dihotomiji sustava nadležnosti u patentnim sporovima i praktičnim problemima koji iz toga proizlaze opširnije u Mišljenju nezavisnog odvjetnika Emilioua od 22. 2. 2024. u Predmetu C-339/22, ECLI:EU:C:2024:159.

⁴⁸ Zingg, Raphael i Elsner, Erasmus, „Protection heterogeneity in a harmonized European patent system“, *European Journal of Law and Economics*, 50(1), 2020, str. 88–90. Za detaljniju studiju vidi osobito Cremers *et al.*, *op. cit.*, str. 33–38.

⁴⁹ U dosadašnjoj praksi Jedinstvenog patentnog suda već je doneseno više važnih odluka, čak i takvih kojima se u stručnoj javnosti pridaje presedanski karakter. Vidi npr. odluku u predmetu Plant-e B.V., v. Arkyn Technologies S.L., ACT_549536/2023 od 22. 11. 2024. Detaljan pregled te prakse dostupan je na mrežnim stranicama Suda (www.unified-patent-court.org/en/decisions-and-orders).

⁵⁰ Prema čl. 3., 32. i 34. Sporazuma.

⁵¹ Vidi Jaeger i Lukan, *op. cit.*, str. 361–362, Wszolek, *op. cit.*, str. 1157. Pitanje je osobito relevantno s obzirom na okolnost da je velika većina konvencionalnih patenata prijavljena u barem jednoj od država pojačane suradnje, konkretno u Njemačkoj, vidi www.epo.org (pristup: 15. 2. 2025.).

europskog patenta pred nacionalnim sudom ili drugim nadležnim tijelom.⁵² U tom razdoblju nositelj europskog patenta ili podnositelj prijave za dodjelu takva patenta može se odlučiti za izuzimanje (tzv. opcija *opt-out*) iz isključivih ovlasti Jedinstvenog suda za patente pod uvjetom da a) postupak pred tim sudom u pogledu određenog patenta nije već započeo, b) da se ne radi o unitarnom patentu (jer za njih opcija *opt-out* ne vrijedi) te da c) nositelj nije opozvao izuzeće, a sve do najkasnije mjesec dana prije kraja prijelaznog razdoblja.⁵³

5. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Uspostava unitarnih prava industrijskog vlasništva nedvojbeno ima uporište u primarnom pravu Europske unije, koje je već iskorišteno za pravno uređenje žiga Europske unije i drugih prava industrijskog vlasništva s jedinstvenim učinkom, a sve u kontekstu funkcioniranja unutarnjeg tržišta. Ipak, do uspostave europskog patenta kao unitarnog prava Europske unije još uvijek nije došlo niti će do toga, kako sada stvari stoje, uskoro doći. Sustav pojačane suradnje u području jedinstvene patentne zaštite prema Sporazumu o Jedinstvenom sudu za patente i Uredbi (EU) br. 1257/2012, čija je primjena konačno počela 1. lipnja 2023. godine, u suštini je još jedan regionalni sustav patentne zaštite temeljen na međunarodnim ugovorima, koji ne nadomješta postojeće sustave registracije patenata na nacionalnoj i europskoj razini, nego ih nadograđuje.

Sustav jedinstvene patentne zaštite ograničen je ponajprije time što u tome mehanizmu pojačane suradnje ne sudjeluju Španjolska, Poljska i Hrvatska, a potom i time što patent registriran u tom sustavu ima jedinstveni učinak samo u onim državama sudionicama koje su ratificirale Sporazum o Jedinstvenom sudu za patente, što je dosad učinilo tek njih 18. Štoviše, iz čl. 83. toga Sporazuma slijedi da će se europsko patentiranje i u tim državama još najmanje šest godina (uz moguće produljenje za dodatnih sedam) odvijati na dva kolosijeka, „konvencionalnom“ i „unitarnom“. U tom razdoblju tamošnjim podnositeljima europske patentne prijave i dalje ostaje na izbor ostvariti a) europski patent s učinkom u jednoj ili više država ugovornica EPK, b) unitarni patent kao takav ili c) dodatno potvrđen u jednoj ili više ugovornica EPK koje nisu sudionice pojačane suradnje. Stoga bi možda, umjesto o „jedinstvenom učinku“ ovdje razmatranog patenta, ispravnije (a i poštenije) bilo govoriti o „proširenom učinku“, što se u određenom broju država članica može ostvariti kao „dodatna opcija“ na „konvencionalnom“ europskom patentu, koja ima određene prednosti, ali i nedostatke.

Podnositeljima europske patentne prijave preostaje da procijene isplativost stjecanja unitarnog patenta, prvo s troškovne strane, a zatim i u pogledu rizika koji su povezani s podvrgavanjem univerzalnoj jurisdikciji Jedinstvenog suda za patente. Isplativost, dakle,

⁵² Nadležno nacionalno tijelo ne mora biti sud. Tako npr. prema čl. 132. ZP/20 o proglašenju europskog patenta ništetnim u nas odlučuje DZIV u upravnom postupku, s učinkom za Republiku Hrvatsku.

⁵³ Vidi Mimler, *op. cit.*, str. 456–458. Opširnije u Luginbuehl, Stefan i Kotzur, Juliane, „The Unified Patent Court's Opt-out option – a general introduction“, *GRUR International - Journal of European and International IP Law*, 72(3), 2023, str. 250–256.

ne ovisi samo o poslovnoj politici konkretnog prijavitelja, nego u velikoj mjeri i o području tehnike na koje se patent odnosi, a s tim u vezi i o specifičnostima tržišta na kojem će se patentirani izum gospodarski iskorištavati te u konačnici o potencijalnoj (procijenjenoj) izloženosti svakog pojedinog patenta tužbama za poništenje. S obzirom na podatke prema kojima se prosječni prijavitelji europskih patenata najčešće ograničavaju na zaštitu u četiri države ugovornice EPK ili manje – jer u ostalima i ne namjeravaju gospodarski iskorištavati patentirani izum ili to jednostavno prelazi njihove kapacitete – te da se u tom slučaju unitarni patent pokazuje tek neznatno povoljnijim, već sad je izvjesno da će takve uštede biti relevantne tek za prijavitelje iz reda malih i (eventualno) dijela srednjih poduzetnika. S druge strane, nije teško predvidjeti da će određeni broj prijavitelja, osobito onih u čijem poslovanju potencijalni gubici uslijed poništaja patenta u svim državama sudionicama pojačane suradnje znatno pretežu nad uštedama koje je moguće ostvariti na pristojbenoj strani, upravo opcija *opt-out* u prijelaznom razdoblju odvratiti od stjecanja unitarnog patenta.

Ova je tema još daleko od toga da bude iscrpljena, a u nadolazećim godinama upravo bi gore navedeni pokazatelji, uz razvoj prakse Jedinstvenog suda za patente, mogli poslužiti kao dobra podloga za neko ozbiljnije istraživanje.

EUROPEAN PATENT WITH UNITARY EFFECT

The entry into force of the Agreement on a Unified Patent Court on 1 June 2023 marked the establishment of a common judicial forum for the adjudication of disputes concerning European patents with unitary effect. This event signified the operational commencement of the enhanced cooperation mechanism in the field of unitary patent protection - following a twelve-year period of legal dormancy and a total of fourteen years since the initiative was first officially launched - culminating in the implementation of the European Patent with Unitary Effect, commonly referred to as the „Unitary Patent“. Notwithstanding its designation, which may suggest a form of unitary intellectual property right - akin to the European Union Trade Mark or the Community Design - capable of being registered with uniform effect across the entire EU territory, the Unitary Patent does not confer such comprehensive territorial coverage. Specifically, Spain, Poland, and Croatia have opted not to participate in the enhanced cooperation framework. Furthermore, due to delays in the ratification of the Agreement, the system has thus far entered into force in only 18 of the 27 Member States of the European Union. This paper provides a structured analysis of the legal framework governing unitary patent protection within the European Union. It places particular emphasis on the principal advantages and disadvantages of the regulatory regime, addressing both its cost implications and the legal risks inherent in subjecting patent applications to the exclusive jurisdiction of the Unified Patent Court. The concluding section identifies practical evaluative criteria that may assist legal practitioners in determining the commercial viability of obtaining a Unitary Patent, while also serving as a foundation for more extensive academic research.

Keywords: European Patent, Unitary Patent Protection, Enhanced Cooperation, Patent Law, Industrial Property

Josip Vučković, PhD, Ministry of Justice, Public Administration and Digital Transformation